

konkurentospromozhnosti pidpry`emstv rozdrubnoyi torgivli / M. Chorna // Sxid. - 2010. - # 6 (106). - S. 76-82.

7. Sharko V.V. Zabezpechennya konkurentospromozhnosti pidpry`emstva rozdrubnoyi torgivli / V.V. Sharko // Molody`j vcheny`j. – 2017. – # 4. – S.788-793.

21.08.2018

УДК 338.487+332.122:379.84+339.92

JEL Classification: L830

Кифяк Олександр

ТУРИСТИЧНІ ДЕСТИНАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ В ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ

В статті, на прикладі туристичних destinations прикордонних областей Карпатського регіону, проаналізовано функціонування регіонального ринку туризму і рекреації. На основі аналізу ресурсного забезпечення визначено ареали туристичних destinations для розвитку культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, релігійного, спортивного та інших видів туризму. За аналізом відвідувачів та спостереженнями проведеними у літній період 2018 року встановлено поділ регіонального ринку туризму і рекреації за організаційними формами та підтверджено, що туристичний ринок став місцем не тільки широкого міжрегіонального обміну, але і міжнародним центром. В статті акцентується увага на важливому значенні для розвитку туризму та рекреації вигідного географічного та геополітичного розташування Карпатського регіону. Підкреслюється, що наявність кордонів з країнами Європейського союзу, розбудова міжнародних транзитних комунікаційних ліній відводить регіону значну роль в інтеграції України в Європейські структури та в міжнародному розподілі праці. На основі аналізу можливостей туристичних destinations встановлено основні компоненти, що стимулюють попит і пропозицію на туристичному ринку туризму і рекреації у прикордонних областях Карпатського

регіону. Визначено, що в залежності від мети подорожі, основними послугами в регіоні є рекреаційні в тому числі санаторно-курортні, спортивно-оздоровчі, культурно-пізнавальні, послуги етнічного, релігійного, ділового, науково-освітнього туризму. Акцентовано увагу на організацію транскордонного співробітництва у сфері туризму, зокрема, в межах єврорегіонів «Карпатський» і «Верхній Прут» та формування в'їзних туристичних потоків з території країн, що межують з прикордонними областями Карпатського регіону. Запропоновано різні методи та показники визначення значимості туристичних destinations та їх впливу на регіональний туристичний ринок.

Ключові слова: туристичні destinations, ринок туризму і рекреації, прикордонний регіон, потенціал, ареал, компоненти.

Кифяк Александр

ТУРИСТИЧЕСКИЕ ДЕСТИНАЦИИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ РЫНКА ТУРИЗМА И РЕКРЕАЦИИ В ПРИГРАНИЧНЫХ РЕГИОНАХ

В статье на примере туристических destinations приграничных областей Карпатского региона, проанализировано функционирование регионального рынка туризма и рекреации. На основе анализа ресурсного обеспечения определены ареалы туристических destinations для развития культурно-познавательного, лечебно-оздоровительного, религиозного, спортивного и других видов туризма. Анализ посетителей и наблюдения, проведенные в летний период 2018 года, способствовали установлению разделения регионального рынка туризма и рекреации по организационным формам и подтверждению того, что туристический рынок стал местом не только широкого межрегионального обмена, но и международным центром. В статье акцентируется внимание на важном значении для развития туризма и рекреации выгодного географического и геополитического положения Карпатского региона. Подчеркивается, что наличие границ со странами Европейского

союза, развитие международных транзитных коммуникационных линий отводит региону значительную роль в интеграции Украины в европейские структуры и в международном разделении труда. На основе анализа возможностей туристических дестинаций установлены основные компоненты, стимулирующие спрос и предложение на туристическом рынке туризма и рекреации в приграничных областях Карпатского региона. Определено, что в зависимости от цели путешествия, основными услугами в регионе есть рекреационные, в том числе санаторно-курортные, спортивно-оздоровительные, культурно-познавательные, услуги этнического, религиозного, делового, научно-образовательного туризма. Акцентировано внимание на организацию трансграничного сотрудничества в сфере туризма, в частности, в рамках еврорегионов «Карпатский» и «Верхний Прут» и формирование въездных туристических потоков с территории стран, граничащих с пограничными областями Карпатского региона. Предложены различные методы и показатели определения значимости туристических дестинаций и их влияния на региональный туристический рынок.

Ключевые слова: туристические дестинации, рынок туризма и рекреации, приграничный регион, потенциал, ареал, компоненты.

Kyfyak Oleksandr

TOURIST DESTINATIONS AND THEIR IMPACT ON THE FUNCTIONING OF THE TOURISM AND RECREATION MARKET IN THE BORDER REGIONS

The article analyzes the functioning of the regional tourism and recreation market on the example of tourist destinations of the border regions of the Carpathian region. On the basis of the analysis of resource support, the areas of tourist destinations for the development of cultural and cognitive, medical, recreational, religious, sports and other types of tourism are determined. According to the analysis of visitors and observations conducted in the summer of 2018, the division of the regional market of tourism

and recreation by organizational forms was established and it was confirmed that the tourism market has become a place not only for wide interregional exchange but also for the international center. The article focuses on the importance of the advantageous geographical and geopolitical location of the Carpathian region for tourism and recreation development. It is emphasized that the presence of borders with the countries of the European Union and the development of international transit communication lines gives to the region a significant role in Ukraine's integration into European structures and in the international division of labor. The main components that stimulate demand and supply on the market of tourism and recreation in the border areas of the Carpathian region are established on the analysis of the possibilities of tourist destinations. It is determined that, depending on the purpose of travel, the main services in the region are recreational, including sanatorium and resort, sports and recreational, cultural and cognitive, services of ethnic, religious, business, scientific and educational tourism. The attention is focused on the organization of cross-border cooperation in the field of tourism, in particular, within the Euroregions "Carpathian" and "Upper Prut" and the formation of inbound tourism flows from the territory of countries bordering the border regions of the Carpathian region. Different methods and indicators of determining the importance of tourist destinations and their impact on the regional tourism market are offered.

Key words: tourist destinations, market of tourism and recreation, border region, potential, area, components.

Постановка проблеми. Туризм і рекреація не тільки сприяють підвищенню якості життя населення, але й є вагомими каталізаторами соціально-економічного розвитку багатьох країн. За дослідженням Всесвітньої Ради по туризму і подорожам (WTTC) доля туризму у світовому ВВП у 2017 році склала \$8,3 трлн, або 10,4% . Туристична галузь забезпечує кожне десяте робоче місце в світі: у 2017 році їх було 313 млн [1].

Розглядаючи туристичні дестинації та регіональний ринок туризму і рекреації як територіальну туристично-рекреаційну систему, в межах якої відбувається обіг туристичних та рекреаційних послуг, необхідно зазначити, що елементами системи є не тільки природні рекреаційні ресурси,

пам'ятки історії, культури, архітектури, відповідна спеціальна інфраструктура, але й туристи і рекреанти, які формують попит на туристичні і рекреаційні послуги та суб'єкти туристичної і рекреаційної діяльності й інші підприємства і організації різної галузевої приналежності, які продукують та формують пропозиції різноманітних послуг спрямовані на задоволення потреб споживачів. Одночасно, регіональний ринок туризму і рекреації необхідно розглядати і як специфічну діяльність з виробництва і споживання туристично-рекреаційних послуг, що здійснюється в межах регіону та функціонує, по-перше, завдяки механізму взаємозв'язку попиту та пропозиції, по-друге, відносини на ньому регулюються конкуренцією продавців туристичних та рекреаційних послуг.

Проте, туристичні дестинації та їх вплив на функціонування регіонального ринку туризму і рекреації прикордонних територій досліджено недостатньо. Не враховуються транскордонні зв'язки, туристичні потоки з країн, що межують з регіонами України, можливості євро регіонів, використання транзитності прикордонних територій тощо. Сьогодні туристичні дестинації та й туристичний ринок прикордонних регіонів загалом, не спроможні до усунення екстерналій, які виникають в процесі функціонування підприємств інших галузей господарської діяльності. Відсутня система контролю якості туристичних послуг та ін..

Аналіз останніх досліджень. Функціонування регіонального ринку туризму і рекреації базується на положеннях галузевого підходу, де роль туризму зводиться до забезпечення надходжень в державний, регіональний та місцевий бюджети, створення нових робочих місць та вирішення проблеми зайнятості, визначення впливу туризму і рекреації на інші галузі господарювання та ін.

Українські та зарубіжні науковці акцентують постійну увагу на ефективності управління та використанні туристичних ресурсів, що є складовими туристичних дестинацій та дослідженні їх впливу на функціонування регіонального туристично-рекреаційного ринку, визначаючи при цьому показники які характеризують туристичну сферу регіону, місце і роль туризму та рекреації в соціально-економічному розвитку

територій, ресурсне, кадрове забезпечення, інвестиційну привабливість тощо.

При цьому, значна увага приділяється дослідженням туристично-рекреаційного потенціалу регіону чи окремих територій та його оцінці, від чого залежить формування туристичних дестинацій та ефективність функціонування регіонального ринку туризму і рекреації. Такі науковці, як М.Д. Балджи, В.Я. Брич, В.Г. Герасименко, П.В. Гудзь, В.Ф. Кифяк, С.В. Мельниченко, Т.І. Ткаченко та ін. в загальному вважають, що туристично-рекреаційний потенціал регіону чи будь-якої іншої території характеризується не тільки наявністю природних рекреаційних ресурсів, визначних пам'яток історії, культури, архітектури, але й розвитком загальної та спеціальної інфраструктури, геополітичним та географічним розміщенням регіону тощо.

Так, зокрема, М.Д. Балджи визначаючи перспективи розвитку заповідного туризму в Одеському регіоні стверджує, що «туризм, сьогодні в області не відіграє належної ролі в господарській діяльності, хоча природний потенціал для цього є досить значним. Недостатньо розвинута туристична інфраструктура та реклама, низька якість сервісу, відсутність маркетингових стратегій зумовлюють низьку привабливість турів» [2. с. 14]. Поряд з цим Т.І. Ткаченко, даючи визначення туристичної дестинації регіону або місцевості, що має унікальні або специфічні туристично-рекреаційні ресурси та є привабливими для подорожуючих, наголошує на важливості сформованого та підготовленого до продажу туристичного продукту та інших можливостей, які можуть бути використані для розвитку туристичної та рекреаційної діяльності в регіоні [3. с.173]. Дослідження туристично-рекреаційного потенціалу регіону проведені В.Г. Герасименко з групою науковців, свідчать, що «використання природних, лікувально-оздоровчих, культурно-історичних, розважальних об'єктів, які можуть бути використані для організації туристично-рекреаційної діяльності, здатне підвищити потенціал регіону за рахунок припливу коштів від туристичних, оздоровчих та рекреаційних послуг для зовнішніх і внутрішніх споживачів, відновлення і забезпечення умов для ефективного функціонування капіталу» [4. с.14].

Одночасно, проблеми функціонування ринку туризму і рекреації в прикордонних регіонах, визначення впливу туристичних дестинацій та особливостей їх функціонування досліджувалися недостатньо.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні туристична та рекреаційна діяльність вимагає визначення довгострокових перспектив в процесі розвитку наслідків глобальних змін на місцевому і регіональному рівнях. Це означає, що розвиток туризму має бути прогнозованим на майбутні періоди та спрямованим на збереження навколишнього середовища, ефективне використання природних ресурсів, охорону і підтримку пам'яток історії, культури, архітектури тощо. А для ефективного функціонування ринку туризму і рекреації прикордонних регіонів та посилення впливу туристичних дестинацій важливими є всебічне використання туристично-рекреаційного потенціалу, організація туристичних обмінів з прикордонних територій, організація транскордонної співпраці, розбудова прикордонної та придорожньої інфраструктури, створення спільних (з іноземним капіталом) туристичних підприємств, організація транзитного обслуговування тощо.

Цілі статті обумовлені з вищевказаними невіршеними проблемами і полягають у визначенні ареалів туристичних дестинацій, встановленні основних компонентів, що стимулюють попит і пропозицію на ринку туризму і рекреації у прикордонних областях, визначенні основних видів послуг туристичних дестинацій, організації транскордонного співробітництва.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На прикладі прикордонних областей Карпатського регіону, за багатьма показниками, проаналізовано розвиток туризму і рекреації та його вплив на соціально-економічний стан регіону. Зокрема, проведений аналіз ресурсного забезпечення розвитку туризму в прикордонних територіях дає можливість стверджувати, що в регіоні за видами туризму функціонує багато туристично-рекреаційних дестинацій ареалами яких для розвитку культурно-пізнавального туризму виступають міста і історичні місцевості де проходили значні історичні події, серед яких найважливішими є міста Львів,

Чернівці, Ужгород, Коломия, Мукачеве, Хотин, Хуст, Свалява, Жовква, селища міського типу Золочів, Олесько, села Підгірці Свірж та інші місця де створені національні історико-культурні заповідники та збереглися визначні замкові споруди і фортифікаційні комплекси. Для розвитку лікувально-оздоровчого туризму ареалами є Трускавець, Моршин, Солотвино, Берегово, Східниця, Яремче, та ін., що обумовлюється наявністю та використанням лікувальних мінеральних вод, лікувальних грязей, чистого навколишнього середовища тощо. Ареалами релігійного туризму стали дерев'яні церкви внесені у список світової спадщини Юнеско та багато інших культових місць для відвідування паломниками [5. с. 86]. Це, зокрема, церква Святого Духа (с. Потелич), церква Собору Пресвятої Богородиці (с. Матків), церква Святої Трійці (с. Жовква), церква Святого Юра (м. Дрогобич) всі знаходяться у Львівській області. Церква Святого духа (м. Рогатин), церква Різдва Пресвятої Богородиці (с. Нижній Вербіж) на Івано-Франківщині та церкви Вознесіння Господнього (с. Ясіня), і Святого Михаїла (с. Ужок), що на Закарпатті. Для гірськолижних видів туризму ареалами є Буковель, Славське, Драгобрат, Воловець, Яблуниця, Мигово та інші місця представлені сплавами по гірських річках та іншими видами водного туризму.

На основі аналізу функціонування ринку туризму і рекреації Карпатського регіону встановлено, що станом на теперішній час регіональний ринок за організаційними формами поділяється на міжнародний (в'їзний і виїзний) та внутрішньо-регіональний і функціонує як сукупність цих складових, які розвиваються практично незалежно один від одного, де споживач задовольняє свої потреби в туристичних і рекреаційних послугах як на території регіону, так і далеко за його межами. За аналізом відвідувачів та спостереженнями проведеними у літній період 2018 року, туристично-рекреаційні дестинації прикордонних областей Карпатського регіону за масштабністю поділяються на дестинації в центрі яких, від туристичного об'єкта, до цілих міст і районів, що приваблюють вітчизняних та іноземних туристів. Це дозволяє зробити висновок, що регіональний ринок туризму і рекреації став місцем не тільки широкого міжрегіонального обміну, але і

міжнародним центром. Тут зосереджений такий туристичний та природно-рекреаційний потенціал який за своїми масштабами спроможний забезпечити як міжрегіональні так і міжнародні потреби. Характеризуючи туристично-рекреаційний потенціал регіонів України, відомий український вчений Руденко В.П. зазначає: "лише два найперспективніших у цьому відношенні регіони – Азовсько-Чорноморське узбережжя та Карпатський – дають змогу забезпечити в рік природними (в тому числі лікувальними) ресурсами рекреантів, чисельність яких у два з половиною рази перевищує сучасну чисельність населення України. Як свідчать отримані результати оцінки, головна роль у потенціалі природних рекреаційних ресурсів належить відпочинкові і туризму (72,8%). На санаторно-курортне лікування припадає 27,2%" [6, с. 106].

Не менш важливе значення для розвитку туризму та рекреації мають культурно-історична спадщина Карпатського регіону і його вигідне географічне та геополітичне розташування. Наявність кордонів з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією та Молдовою, розбудова міжнародних транзитних комунікаційних ліній, відводить Карпатському регіону значну роль в інтеграції України в Європейські структури та в міжнародному розподілі праці, сприяє розширенню взаємовигідного співробітництва в різних сферах, зокрема, туризмі та залученню іноземних інвестицій в розбудову туристичної інфраструктури, запровадженню інноваційних моделей розвитку туризму в прикордонних регіонах.

Аналіз можливостей туристичних дестинацій прикордонних областей Карпатського регіону сприяв визначенню структурних компонентів функціонування туристично-рекреаційного ринку, які в сукупності формують пропозицію рекреаційних та туристичних послуг не тільки на регіональний туристично-рекреаційний ринок, але й на національний та міжнародний ринки.

Основними компонентами, що стимулюють попит і пропозицію на туристичному ринку туризму і рекреації у прикордонних областях Карпатського регіону є:

Основні:

- привабливі природно-рекреаційні ресурси та їх особливість;

- культурно-історична спадщина національного та міжнародного рівня та її неповторність;
- релігійні споруди та паломництво до них;
- вигідне геополітичне та географічне розміщення регіону;
- етнічні зв'язки;
- унікальні події, як основні заходи туристичного відвідування.

Інфраструктурні:

- заклади розміщення та харчування;
- санаторно-курортні та лікувальні установи;
- система транспортного обслуговування;
- об'єкти спорту та анімаційно-розважальної сфери;
- контрольно-пропускні пункти міжнародного, міждержавного та місцевого значення;
- заклади роздрібної торгівлі, побуту та інших супутніх послуг;
- промислові, сільськогосподарські та спеціально створені об'єкти, структури, сценарії.

Організаційні:

- туристичні оператори;
- туристичні агенти;
- туристи;
- екскурсанти;
- реклама і інформація;
- організація планування і управління у сфері туризму.

Наявність великої кількості туристично-рекреаційних destinations у прикордонних областях Карпатського регіону, які базуються на природних лікувально-оздоровчих ресурсах, об'єктах світової культурно-історичної спадщини, розвиненій туристичній та курортній інфраструктурі, соціальних, спортивних, розважальних та інших закладах, що мають високу атрактивність, сприяє генеруванню туристичного інтересу та реалізації його за допомогою регіонального ринку туризму і рекреації.

Дослідження структури туристичних та рекреаційних послуг туристичних destinations, що пропонуються та пропонуються на ринку в прикордонних областях Карпатського регіону підтверджують, що в залежності від мети подорожі,

основними послугами є рекреаційні в тому числі санаторно-курортні, спортивно-оздоровчі, культурно-пізнавальні, послуги етнічного, релігійного, ділового, науково-освітнього туризму. Так, у 2017 році за метою поїздки та видами туризму, 224634 туристи відвідали регіон для відпочинку та дозвілля, 54172 з метою лікування [7, с. 73].

Вагомими атракторами регіонального ринку туризму і рекреації Карпатського регіону та залучення до нього іноземних споживачів є також екологічно чисте середовище, добра транспортна доступність до рекреаційно-туристичних об'єктів, близькість до кордонів країн ЄС і як результат, у 2017 році всі країни, що мають кордони з областями регіону ввійшли в топ 10 іноземних держав громадяни яких найбільше перетинали кордон на в'їзд в Україну (рис.1).

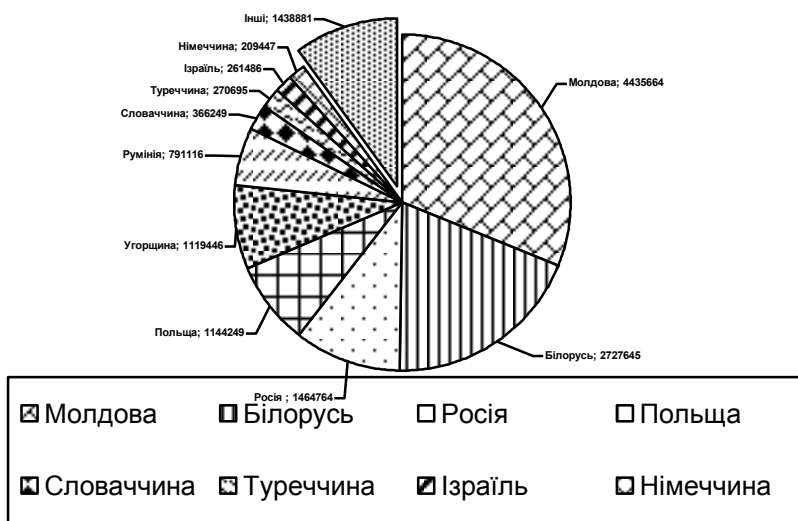

Рис 1. Топ 10 іноземних держав, громадяни яких найбільше перетинали кордон на в'їзд в Україну у 2017 році (побудовано за даними Державної статистичної служби України)

Всього, за даними Державної статистичної служби України, у 2017 році Україну відвідало 14,3 млн. іноземців [8],

серед яких майже 55% громадяни країн-сусідів з Карпатським регіоном.

Важливу роль у розвитку туризму відіграють єврорегіони «Карпатський» та «Верхній Прут», які спрямовують свою діяльність на прискорення соціально-економічного розвитку регіонів, інфраструктурну підготовку для поглиблення співробітництва з Європейським Союзом, розвиток системи міжрегіональних зв'язків у сфері туризму тощо. Так, тільки на території єврорегіону «Карпатський» проживає близько 12 млн. осіб [9, с. 18] та ще 2,9 млн. осіб у межах єврорегіону «Верхній Прут», [10, с. 67], що активно можуть впливати на формування туристичних потоків.

Ресурс кордону є значним стимулюючим фактором функціонування туристичного ринку прикордонного регіону. Адже в результаті інтернаціоналізації господарювання, стрімкого зростання потоків товарів, капіталу, енергії, інформації, мешканців прикордонних регіонів, зростання впливу транскордонних суб'єктів в різноманітних сферах діяльності, спрощується переміщення ресурсів в місця більш ефективного їх використання.

Сьогодні, значимість туристичних дестинацій та їх вплив на регіональний туристичний ринок пропонується визначати різними методами, зокрема, бального оцінювання наявних природних рекреаційних ресурсів, сумарних показників пізнавальної цінності історико-культурних ресурсів окремої місцевості, кількісних показників закладів гостинності, транспортної доступності, тощо.

Так, українські фахівці С.П. Кузик та З.О. Касянчук для співставлення і порівняння оціночних параметрів історико-культурних ресурсів як окремих об'єктів, так і різних територій, пропонують користуватися коефіцієнтом пізнавальної цінності (K_p):

$$K_p = \frac{A}{A_{\max}}, \quad (1)$$

де A – сума балів пізнавальної цінності історико-культурних ресурсів окремої території (дестинації);
 A_{\max} – максимально можлива сума балів.

Чим ближче Кр до 1, тим вища пізнавальна цінність історико-культурних ресурсів території [11, с. 72].

В.І. Мацола пропонує оцінювати рекреаційну значимість території за щільністю пам'яток історії та культури на 100 км² площі. При цьому пропонується визначати щільність пам'яток найвищого класу (загальнонаціонального і міжнародного значення). Проте, такий підхід може використовуватись тільки для оцінки дестинацій на рівні адміністративно-територіальних одиниць країни або великих туристичних територій, а не для визначення історико-культурного туристичного потенціалу поселення, чи навіть окремого туристичного об'єкта.

Щодо використання кількісних показників забезпеченості готельною інфраструктурою туристичних дестинацій, то, для прикладу, за кількістю засобів розміщення в Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Чернівецькій областях число готелів, що функціонували у 2017 році складає 804 одиниці, або 32,5% від усіх готелів України, а чисельність розміщених майже 1,5 млн. осіб [7, с. 80].

Разом з тим, вище перерахованих показників впливу туристичних дестинацій на функціонування ринку туризму і рекреації в прикордонних регіонах недостатньо. Це підтверджує опитування гостей 56 садиб сільського туризму у Чернівецькій області, проведене у серпні 2018 року, які вважають важливими для розвитку туризму рівень екологічної рівноваги, високий рівень безпеки, забезпеченість органічними продуктами харчування, якісне медичне обслуговування, висока тривалість життя, низька дитяча смертність, та інші показники, без яких не можна назвати регіон туристично-привабливим.

Визначальними для ринку туризму і рекреації в прикордонних регіонах є також показники чисельності іноземного та зарубіжного туристичних обмінів з прикордонних територій, кількості спільних (з іноземним капіталом) туристичних підприємств, що формують, просувають та реалізують транскордонні тури, значення надходжень вільноконвертованої валюти в регіон, кількісні та якісні показники розвитку прикордонної та придорожньої інфраструктури, рівень забезпеченості транзитного обслуговування тощо.

Регіональний туристичний ринок Карпатського регіону, необхідно розглядати як сукупність туристичних ринків прикордонних областей на територіях яких знаходяться туристично-рекреаційні дестинації, що різняться між собою за наявністю ресурсів, ступенем навантаження, рівнем агрегації та ступенем агломерації, видами туризму та цілями подорожі, тощо. І це важливо, адже туристичні ринки прикордонних областей, які є одиницями вищої ланки в адміністративно-територіальному поділі України, виступають в якості організованих інформаційних просторів, що дозволяють відслідковувати загальні тенденції розвитку. Статистична інформація, зібрана на державному та обласному рівні доповнюється показниками стану туристичних ресурсів, оцінкою фінансово-господарської діяльності туристичних підприємств і організацій, виплаченими податками в регіональній і місцевий бюджети та ін.

Ефективне використання основних компонентів туристичних дестинацій прикордонних областей Карпатського регіону, в процесі туристичної діяльності, може стати суттєвим джерелом доходів, в тому числі і для місцевих та регіональних бюджетів. Ці доходи можуть складатися в першу чергу з витрат туристів інших країн, інших регіонів України, а також в результаті зростання показників внутрішньо-регіонального туризму. Перебуваючи тривалий час на території туристичної дестинації, туристи користуються товарами та послугами місцевих підприємств та підприємців, використовують місцевий транспорт та інші об'єкти соціально-культурного призначення. Це можна віднести до вторинних витрат, які також необхідно враховувати при розрахунку впливу туристичних дестинацій на ефективність функціонування регіонального ринку туризму і рекреації.

Висновки. Отже, функціонування туристично-рекреаційного ринку прикордонних областей Карпатського регіону має свої особливості та певні переваги. Необхідно зазначити, що туристичні послуги, вироблені в регіоні, і туристичні послуги, яких потребують жителі даного регіону, розвиваються досить автономно, оскільки основні чинники попиту та пропозиції на ці два види послуг принципово різні.

Так, попит на вироблені в регіоні послуги визначається, перш за все, їх якістю, в той час як зростання попиту населення на туристичні та рекреаційні послуги посилюється, в основному, з підвищенням рівня реальних доходів.

Визначення основних компонентів туристичних дестинацій, що стимулюють попит і пропозицію на туристичному ринку туризму і рекреації у прикордонних областях Карпатського регіону підтверджує привабливість туристичних дестинацій та їх вагомий вплив на функціонування ринку, а висока якість туристичних послуг, вироблених в регіоні стала важливою умовою зростання попиту на туристичні послуги, що, в цілому, сприяє формуванню туристичних потоків не тільки з інших регіонів України, але й з регіонів країн сусідів.

Необхідними умовами успішного розвитку туризму в прикордонних областях Карпатського регіону є формування якісного туристичного продукту, наявність конкретної маркетингової стратегії просування можливостей туристичних дестинацій на українському та міжнародному ринках, ефективні методи реалізації рекламно-інформаційної політики, створення єдиної системи професійної підготовки персоналу, залучення інвестицій в розвиток туристичної інфраструктури.

Література

1. Вклад туризма в мировой ВВП в 2017 году составил более 10%, – исследование{Електронний ресурс} – Режим доступу:

https://biz.censor.net.ua/news/3058303/vklad_turizma_v_mirovoyo_vvp_v_2017_godu_sostavil_bole_10_issledovanie

2. Балджи М.Д. Перспективи розвитку заповідного туризму в Одеському регіоні // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2015. – № 11 (231). – С. 5-16.

3. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу / Т.І. Ткаченко. – К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. – 463 с

4. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса : ОНЕУ, 2016. – 262 с.

5. Кифяк В.Ф. Розвиток міжнародного туризму як один з факторів становлення економіки України / В.Ф. Кифяк // Економіка України. – 1995. – Вип.7 (404). – С. 85-88.

6. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу //В.П. Руденко. – К.: Києво-Могилянська Академія; Чернівці: Зелена Буковина,1999. – 567 с.

7. Статистичний збірник “Туризм та відпочинок у Чернівецькій області”. – Чернівці, 2018. – 90 с.

8. В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули у 2017 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

9. Химинець В.В. Потенціал сталого розвитку Карпатського євро регіону / В. В.Химинець // Економіст. – 2012. – №10. – С. 18-22.

10. Кифяк В.Ф. Функціонування євро регіону «Верхній Прут» та його роль в інтеграційних процесах України / В.Ф. Кифяк // Економіка України. – 2008. – Вип.6 (559). – С. 65-72.

11. Кузик С.П., Касянчук З.О. Оцінка туристської придатності території Карпат // С.П. Кузик, З.О. Касянчук // Карпати: український міст в Європу: проблеми і перспективи. – Львів, 1993.

1. Vklad tury`zma v my`rovoj VVP v 2017 godu sostavy`l bolee 10%, – y`ssledovany`e[Eelektronny`j resurs] – Rezhym`m dostupu:
https://biz.censor.net.ua/news/3058303/vklad_turizma_v_mirovoyi_vvp_v_2017_godu_sostavil_bolee_10_issledovanie

2. Baldzhy` M.D. Perspekty`vy` rozvy`tku zapovidnogo tury`zmu v Odes`komu regioni // Naukovy`j visny`k Odes`kogo nacional`nogo ekonomichnogo universy`tetu. – Nauky`: ekonomika, politologiya, istoriya. – 2015. – # 11 (231). – S. 5-16.

3. Tkachenko T.I. Staly`j rozvy`tok tury`zmu: teoriya, metodologiya, realiyi biznesu / T.I. Tkachenko. – К.: Ky`yivs`ky`j nacional`ny`j torgovel`no-ekonomichny`j universy`tet, 2009. – 463 s.

4. Ocinka tury`sty`chno-rekreacijnogo potencialu regionu: monografiya / za zag. red. V. G. Gerasy`menko. – Odesa : ONEU, 2016. – 262 s.

5. Ky`fyak V.F. Rozvy`tok mizhnarodnogo tury`zmu yak ody`n z faktoriv stanovlennya ekonomiky` Ukrainy` / V.F. Ky`fyak // Ekonomika Ukrainy`. – 1995. – Vy`p.7 (404). – S. 85-88.

6. Rudenko V.P. Geografiya pry`rodno-resursnogo potencialu //V.P. Rudenko. – K.: Ky`yev-Mogy`lyans`ka Akademiya; Chernivci: Zelena Bukovy`na,1999. – 567 s.

7. Staty`sty`chny`j zbirny`k “Tury`zm ta vidpochy`nok u Chernivecz`kij oblasti”. – Chernivci, 2018. – 90 s.

8. V`yizd inozemny`x gromadyan v Ukrainu za krayinamy`, z yaky`x vony` pry`buly` u 2017 roci [Elektronny`j resurs] – Rezhy`m dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

9. Xy`my`necz` V.V. Potencial stalogo rozvy`tku Karpats`kogo yevroregionu / V. V.Xy`my`necz` // Ekonomist. – 2012. – #10. – S. 18-22.

10. Ky`fyak V.F. Funkcionuvannya yevroregionu «Verxnij Prut» ta jogo rol` v integracijny`x procesax Ukrainy` / V.F. Ky`fyak // Ekonomika Ukrainy`. – 2008. – Vy`p.6 (559). – S. 65-72.

11. Kuzy`k S.P., Kasyanchuk Z.O. Oczinka tury`sts`koyi pry`datnosti tery`toriyi Karpat // S.P. Kuzy`k, Z.O. Kasyanchuk // Karpaty`: ukrayins`ky`j mist v Yevropu: problemy` i perspektyvy`. – L`viv, 1993.

28.08.2018

УДК 658.138:3

JEL Classification: D410

Лисюк Аліса, Маркітан Олександр

ОБҐРУНТУВАННЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМТСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

У статті розглянуто та проаналізовано визначення поняття «диверсифікація» як напрямок стратегічного розвитку підприємства. Проведено класифікацію напрямів диверсифікації діяльності торгових підприємств.